

**Spółki kapitałowe.
Czynności notarialne.
Klauzule w aktach notarialnych.
Wzory aktów notarialnych**

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

Część I.
Komentarz praktyczny
z przeglądem orzecznictwa

Rozdział 1. Zagadnienia wstępne

Rozdział 2. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością

Rozdział 3. Prosta spółka akcyjna

Rozdział 4. Spółka akcyjna

Rozdział 5. Łączenie, podział i przekształcenie spółek

Rozdział 1. Zagadnienia wstępne

1. Pojęcie spółki handlowej – umowa spółki handlowej

Przepisy prawne, w tym KSH, nie zawierają definicji legalnej ogólnego pojęcia spółki handlowej, określając jedynie poszczególne normatywne jej typy wymienione w art. 1 § 2 KSH. Nauka prawa podejmuje jednak próby jej formułowania [zob. np. *A. Szajkowski*, w: *S. Soltysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, A. Herbet, R. Gawałkiewicz, I.B. Mika, M. Tarska* (red.), *Kodeks spółek handlowych*, t. I, Komentarz do artykułów 1–150, Warszawa 2012, kom. do art. 3, Nb 13; *S. Włodyka*, w: *S. Włodyka* (red.), *Prawo spółek*, Kraków 1996, s. 43 i n.; *W. Pyziół, A. Szumański, I. Weiss*, *Prawo spółek*, Toruń 2000, s. 30 i n.; *A. Jakubecki, A. Kidyba, J. Mojak, R. Skubisz*, *Prawo spółek. Zarys*, Warszawa 1999, s. 14 i n.; *A.W. Wiśniewski*, *Prawo o spółkach. Podręcznik praktyczny*, t. I, Wiadomości ogólne, Warszawa 1990, s. 12 i n.; *S. Grzybowski*, *Spółka prawa cywilnego a konstrukcja umowy jako źródła zobowiązania*, *Ruch Prawniczy Ekonomiczny i Socjologiczny* 1968, z. 3]. Według *A. Szajkowskiego* [*A. Szajkowski*, w: *S. Soltysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, A. Herbet, R. Gawałkiewicz, I.B. Mika, M. Tarska* (red.), *Kodeks spółek handlowych*, t. I, kom. do art. 3, Nb 13] – pojęcie „spółka handlowa” należy rozumieć jako „trwały stosunek prawny powstający na mocy umowy spółki handlowej określonego ustawowego typu, jak i jednostkę organizacyjną, tzn. prywatnoprawną organizację wspólników, w którą łączą się dla osiągnięcia wspólnego celu co najmniej dwie osoby – chyba że chodzi o jednoosobową spółkę kapitałową – i dla realizacji tego celu wnoszą do tworzonej spółki w formie wkładów (pieniężnych lub aportów) określone wartości majątkowe”.

Choć niekiedy wskazuje się w piśmiennictwie na uzasadnienie potrzeby określenia ogólnej definicji spółki, to jednak przychylić należy się do stanowiska S. Włodyki, iż byłaby ona użyteczna przede wszystkim wówczas, gdyby istniała możliwość tworzenia spółek innych aniżeli ustawowe typy, co jest w świetle aktualnych regulacji prawnych niemożliwe [S. Włodyka, w: S. Włodyka (red.), System Prawa Handlowego, t. 2, Prawo spółek handlowych, Warszawa 2012, s. 29].

Dla wyjaśnienia treści pojęcia „spółka” konieczne jest wskazanie jej szczególnych cech właściwych dla wszystkich typów spółek w znaczeniu ogólnym – rozumianym jako prywatnoprawna „wspólnota prawna” („stowarzyszenie”, „zjednoczenie”) osób o charakterze jawnym, która została utworzona w drodze umowy dla osiągnięcia wspólnego celu poprzez zorganizowane współdziałanie tych osób. Wskazuje się na takie jej cechy jak: prywatnoprawny i jawny charakter, wspólnota prawna osób, utworzenie w drodze umowy dla osiągnięcia wspólnego celu osiąganego poprzez współdziałanie tych osób [S. Włodyka, w: S. Włodyka (red.), System Prawa Handlowego, s. 33].

Rodzaje spółek
handlowych

Spółka prawa handlowego jest coraz popularniejszą formą prowadzenia działalności gospodarczej. Może być postrzegana jako szczególna struktura organizacyjna przedsiębiorcy (a nie przedsiębiorstwa). Kodeks spółek handlowych reguluje siedem normatywnych typów spółek, a mianowicie: spółkę jawną (art. 22–85 KSH), spółkę partnerską (art. 86–101 KSH), spółkę komandytową (art. 102–124 KSH), spółkę komandytowo-akcyjną (art. 125–150 KSH), spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością (art. 151–300 KSH), prostą spółkę akcyjną (art. 300¹–300¹³⁴ KSH) oraz spółkę akcyjną (art. 301–490 KSH).

Wspomnieć w tym miejscu należy o podziale spółek prawa handlowego na spółki osobowe i spółki kapitałowe. Do pierwszej z wymienionych zbiorczej kategorii spółek należą: spółka jawna, spółka partnerska, spółka komandytowa i spółka komandytowo-akcyjna (art. 4 § 1 pkt 1 KSH). Drugą zaś stanowią: spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, prosta spółka akcyjna oraz spółka akcyjna (art. 4 § 1 pkt 2 KSH). Jak słusznie zauważono w piśmiennictwie (tak np. A.W. Wiśniewski, Prawo o spółkach. Podręcznik

praktyczny, t. 1. Wiadomości ogólne, Warszawa 1990, s. 25), podział ten nie ma jednak charakteru ostrego, gdyż elementy osobowe i kapitałowe mogą występować w różnych normatywnych typach spółek w różnym natężeniu, przez co niektóre z nich mogą przybrać czysty z tego punktu widzenia charakter, inne zaś – bardziej kapitałowy bądź bardziej osobowy.

Poprzez cel spółki należy rozumieć określony rodzaj działalności lub jej skutek, dla których spółka może być lub została powołana [szerzej zob. S. Włodyka, w: S. Włodyka (red.), System Prawa Handlowego, s. 63]. Cel spółki prawa handlowego ujmowany jest także jako ogólne (ujęte abstrakcyjnie) cele poszczególnych normatywnych typów spółek (tak A. Szajkowski, Prawo spółek handlowych, Warszawa 1997, s. 87).

Z treści art. 3 KSH wynika, że spółka handlowa tworzona jest po to, aby dążyć do osiągnięcia wspólnego celu. Ma on być **wspólny dla wspólników** powołujących spółkę i koncentruje się na zasadniczo nie tylko wokół wniesienia wkładów, lecz także polega na **współdziałaniu** w sposób określony w umowie bądź statucie (jeśli akt erekcyjny tak stanowi). W literaturze wskazuje się na trzy zasadnicze sposoby współdziałania wspólników, które kształtują się różnie w normatywnych typach spółek. Wśród nich: prawa i obowiązki wspólników w zakresie prowadzenia spraw spółki (tj. podejmowanie czynności faktycznych i prawnych zmierzających do realizacji jej celów), prawa i obowiązki wspólników w zakresie partycypacji w kosztach działalności spółki oraz prawa wspólników do partycypacji w wynikach działalności spółki [szerzej S. Włodyka, w: S. Włodyka (red.), System Prawa Handlowego, s. 36–37]. Jest on więc osiągnięty poprzez zorganizowane współdziałanie wspólników i nie może być on utożsamiany z indywidualnymi celami konkretnych wspólników. Jak słusznie zauważono w doktrynie [S. Włodyka, w: S. Włodyka (red.), System Prawa Handlowego, s. 35], cel spółki handlowej jest więc nie tylko wspólny (prowadzący do powstania swoistej wspólnoty interesów jako nadrzędny motyw spółki), ale i zamierzony (oznaczający wolę wspólników związania się dla osiągnięcia wspólnego celu). Zgodzić należy się z twierdzeniem W. Popiołka, iż określenie celu wymaga także uwzględnienia regulacji dotyczących po-

szczególnych typów spółek [W. Popiołek, w: W. Pyziół (red.), Kodeks spółek handlowych. Komentarz, Warszawa 2008, s. 14].

Spółki kapitałowe tworzone są w każdym celu prawnie dopuszczalnym (art. 151 § 1, art. 300¹ § 1 KSH), w tym w celu wykonywania działalności nienastawionej na zysk. Dopuszcza się stosowanie normatywnych typów spółek handlowych w ustawowo wskazanych celach, które można podzielić na te tworzone w celu wykonywania działalności gospodarczej oraz w celach niegospodarczych. O ile spółki osobowe mogą być powoływane wyłącznie w celu prowadzenia przedsiębiorstwa, o tyle jednak spółki kapitałowe mogą zostać tworzone także w innych celach (niegospodarczych).

Cel, który w trakcie istnienia spółki okazał się niemożliwy do zrealizowania, prowadzić może do rozwiązania spółki [S. Włodyka, w: S. Włodyka (red.), System Prawa Handlowego, s. 67]. Jak (w odniesieniu do spółki z ograniczoną odpowiedzialnością) wskazał SN w wyroku z 10.4.2008 r. (IV CSK 20/08, Legalis), jeżeli osiągnięcie celu spółki stało się niemożliwe, to jest to zgodnie z ustawą podstawowa „ważna przyczyna” rozwiązania spółki przez sąd (art. 271 pkt 1 KSH).

Cel spółek handlowych został określony w przepisach KSH przede wszystkim ze względu na rodzaj prowadzonej działalności. **Cel ogólny**, a więc cel normatywnych typów spółki handlowej, odróżnić należy od konkretnego celu ustalonego przez strony powoływanej spółki, będącego **rzeczywistym przedmiotem działalności** danej spółki, który jest konkretnym rodzajem działalności. W praktyce często określany jest on poprzez wskazanie w treści umowy spółki bądź – w przypadku spółki akcyjnej – statutu – rodzaju działalności przewidzianej w rozporządzeniu Rady Ministrów z 24.12.2007 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) (Dz.U. Nr 251, poz. 1885 ze zm.).

Przykład

Przedmiotem działalności Spółki – zgodnie z Polską Klasyfikacją Działalności, jest: produkcja pozostałych mebli (PKD 31.09.Z); produkcja mebli (PKD 31); pozostała produkcja wyrobów (PKD 32).

Notariusz sporządzający akt notarialny zawierający akt erekcyjny spółki handlowej powinien nie tylko dbać o zawarcie w jego treści celu jej powołania, lecz także każdorazowo czuwać, aby nie dopuścić do utworzenia spółki w celu niedozwolonym, a więc np. dla realizacji celu zabronionego przez prawo. Skutkiem takiego stanu będzie wówczas wadliwość jej aktu erekcyjnego. W przypadku utworzenia spółki kapitałowej w niedozwolonym celu, ustawodawca przewidział regulację szczególną wynikającą z art. 21 KSH, która wyłącza zastosowanie ogólnej reguły wynikające z art. 58 KC [S. Włodyka, w: S. Włodyka (red.), System Prawa Handlowego, s. 68–69].

Handlowe spółki kapitałowe mają osobowość prawną od momentu wpisu do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego. Wynika to z treści art. 12 KSH będącego przepisem szczególnym przyznającym osobowość prawną w rozumieniu art. 33 KC (wyrażającego normatywną teorię osób prawnych, co oznacza, że osobą prawną jest jedynie podmiot, któremu taki przywilej został przyznany przepisem prawnym), z którego wynika, iż osobami prawnymi są także jednostki organizacyjne, którym przepisy szczególne przyznają osobowość prawną. W grupie tych jednostek są również spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, prosta spółka akcyjna i spółka akcyjna.

Z chwilą zawarcia umowy spółki z ograniczoną odpowiedzialnością powstaje spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w organizacji (art. 161 § 1 KSH). Z chwilą zawarcia umowy prostej spółki akcyjnej powstaje prosta spółka akcyjna w organizacji (art. 300¹¹ § 1 KSH), zaś z chwilą zawiązania spółki akcyjnej powstaje spółka akcyjna w organizacji (art. 323 § 1 KSH). Jak słusznie wskazuje się w doktrynie [zob. np. J. Jerzmanowski, J. Napierata, T. Sójka, w: A. Koch, J. Napierata (red.), Prawo spółek handlowych, Warszawa 2021, s. 43–44], spółka kapitałowa w organizacji jest autonomicznym podmiotem praw wyposażonym w atrybuty osobowości prawnej, podając przy tym, że:

- 1) przysługuje jej zdolność prawna oraz że może ona we własnym imieniu nabywać prawa, w tym własność nieruchomości i inne prawa rzeczowe (firma spółki kapitałowej w organizacji wpisywana jest w dziale II księgi wieczystej jako jej właściciel czy użytkownik wieczysty); jak również

Osobowość prawną
spółki kapitałowej;
spółka w organizacji

może także zaciągać zobowiązania, pozywać i być pozywana (art. 11 § 1 KSH), przy czym zauważyć należy, iż wspomniana podmiotowość cywilnoprawna spółek kapitałowych w organizacji przysługuje jedynie w zakresie wyznaczonym przez ustawodawcę w treści art. 11 § 1 KSH, a tym samym nie wynika z klauzuli generalnej i wiążącego się z nią domniemania posiadania uprawnień będących jej pochodną, jak to ma miejsce w odniesieniu do wpisanych do rejestru spółek kapitałowych, przez co na tle tej konstrukcji w doktrynie zgłaszane są wątpliwości co do zakresu uprawnień spółek kapitałowych w organizacji związanych z rozporządzaniem prawami i obciążaniem prawa własności spółki ograniczonymi prawami rzeczowymi [szerzej zob. np. A. Szumański, S. Włodyka, w: A. Szumański (red.), System Prawa Handlowego, Prawo spółek handlowych, t. 2A, Warszawa 2019, kom. do art. 12, Nb 104];

- 2) występuje w obrocie pod własną firmą z obowiązkowym dodatkowym oznaczeniem „w organizacji” – art. 11 § 3 KSH, przy czym dodatek ten nie powinien figurować w treści umowy (statutu) spółki;
- 3) może być reprezentowana przez zarząd, przy czym do chwili jego ustanowienia spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w organizacji, jak również prosta spółka akcyjna w organizacji reprezentowane są przez pełnomocnika powołanego jednomyślną uchwałą (art. 161 § 2, art. 300¹¹ § 2 KSH), zaś spółka akcyjna w organizacji jest reprezentowana przez wszystkich założycieli działających łącznie albo przez pełnomocnika ustanowionego jednomyślną uchwałą założycieli (art. 323 § 2 KSH);
- 4) ponadto spółka kapitałowa w organizacji odpowiada za swoje zobowiązania (art. 13 § 1 KSH), zaś za jej zobowiązania odpowiadać będą także inne podmioty. I tak:
 - a) solidarnie z tą spółką odpowiada wspólnik bądź akcjonariusz do wartości niewniesionego wkładu określonego w umowie albo w statucie spółki (art. 13 § 2 KSH), co oznacza, że jej wspólnicy czy akcjonariusze pono-

szą takie samo ryzyko, jakie wiąże się z członkostwem w docelowym podmiocie (spółce kapitałowej),

- b) solidarnie ze spółką odpowiadają również osoby działające w jej imieniu, tj.: członkowie zarządu, pełnomocnicy, założyciele spółki akcyjnej (art. 13 § 1 *in fine* KSH).

Zgodnie z art. 12 KSH: spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w organizacji, prosta spółka akcyjna w organizacji albo spółka akcyjna w organizacji z chwilą wpisu do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego staje się spółką z ograniczoną odpowiedzialnością, prostą spółką akcyjną bądź spółką akcyjną i uzyskuje osobowość prawną, stając się podmiotem praw i obowiązków spółki w organizacji. Zgodnie z dostrzeżonym w orzecznictwie i dominującym w doktrynie poglądem, ustawodawca wyraził w ten sposób zasadę kontynuacji polegającą na tym, że z chwilą wpisu spółki kapitałowej do rejestru następuje jej ukonstytuowanie, a sama spółka staje się podmiotem praw i obowiązków spółki kapitałowej w organizacji, której byt ustaje. W ten sposób następuje przejście do kolejnej fazy (stadium) bytu jednego i tego samego podmiotu – jednostki organizacyjnej, co oznacza, że zamiana ta dotyczy wyłącznie formy ustrojowej w obrębie tego samego typu spółki [tak np. *D. Kupryjańczyk*, w: *Z. Jara* (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2022, kom. do art. 12, Nb 4 i powołana tam literatura].

2. Zakres przedmiotowy KSH oraz jego stosunek do KC

Z uwagi na przedmiot regulacji, prawo spółek handlowych jest wyodrębnionym działem prawa prywatnego. Mając jednak na względzie, iż prawo spółek handlowych nie ma wyczerpującego zakresu regulacji, który mógłby stanowić o jej samodzielności – jego normy zastosowanie znajdują w łączności z normami prawa cywilnego.

Zasada jedności prawa cywilnego została wyrażona w art. 2 KSH, z którego wynika, że w sprawach określonych w art. 1 § 1 KSH (tj. związanych z tworzeniem, organizacją, funkcjonowaniem, rozwiązywaniem, łączeniem, podziałem i przekształcaniem spółek han-

dlowych) nieuregulowanych w tej ustawie stosuje się przepisy KC, jeżeli zaś wymaga tego właściwość (natura) stosunku prawnego spółki handlowej – przepisy KC stosuje się odpowiednio. O ile z pierwszej części tego przepisu wynika ogólna reguła stosowania regulacji KC (tj. wprost), o tyle jednak druga jego część realizuje **zasadę ograniczonej autonomii prawa spółek handlowych**.

Bezpośrednie
stosowanie KC

Stosowanie wprost przepisów KC na podstawie art. 2 KSH, a więc w braku regulacji w przepisach KSH, zachodzi wówczas, gdy:

- 1) Analizowany problem **nie należy do materii KSH**, a więc rozstrzygane zagadnienie w ogóle nie jest uregulowane w przepisach KSH, jak np. przepisy o firmie (art. 43² i n. KC), dotyczące pełnomocnictwa (art. 98 i n. KC) czy prokury (art. 109¹ i n. KC) i zawieszenia biegu przedawnienia (art. 117 i n. KC). W przytoczonych przykładach ustawodawca nie odsyła do stosowania tych właśnie regulacji zawartych w KC, jak to ma miejsce choćby: w art. 49 § 1 KSH (gdzie zawarte zostało odesłanie do przepisów o sprzedaży lub najmie), w art. 45 KSH (zawierającym odesłanie do prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia), czy w art. 45, 202 § 5, art. 369 § 6 KSH (odsyłających do przepisów o zleceniu).
- 2) Nie istnieje w KSH **tzw. regulacja negatywna**, a więc wyłączenie przez ustawodawcę w KSH zastosowania w danych okolicznościach przepisów KC, co ma miejsce wówczas, gdy KSH **zawiera wyczerpujące uregulowanie** danej materii (np. nie jest możliwe utworzenie w oparciu o zasadę swobody kontraktowej innego typu spółki handlowej, który nie został przewidziany w KSH, gdyż uregulowania rodzajów spółek handlowych zawarte w KSH są wyczerpujące) [szerzej *S. Włodyka*, Spółka i jej rodzaje, w: *S. Włodyka* (red.), *Prawo spółek*, s. 49], bądź **wykluczone** jest zastosowanie przepisów KC poprzez brzmienie przepisu KSH lub jego cel (w doktrynie wskazuje się także, iż „w razie zamierzonego pominięcia w KSH, zastosowanie przepisów KC powinno być wykluczone” – tak *M. Pazdan*, *Kodeks spółek handlowych a kodeks cywilny*, Państwo i Prawo 2001, Nr 2, s. 32). Przykładem jest choćby art. 58 KC, którego zastosowanie jest wyłączone w przypadku orzeczenia rozwiązania

spółki przez sąd, które nie wpływa na ważność czynności prawnych zarejestrowanej spółki (art. 21 § 6 KSH). Przepisu art. 58 § 1 KC nie stosuje się w przypadku uchwały wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością sprzecznej z ustawą (art. 252 KSH), zaś zastosowanie art. 58 § 2 KC jest wykluczone, w przypadku uchwały wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością sprzecznej z umową spółki bądź dobrymi obyczajami i godzącą w interesy tej spółki lub mającą na celu pokrzywdzenie jej wspólnika (art. 249 KSH).

- 3) Rozstrzygnięcie problemu (wypełnienie luki) powinno nastąpić przy wykorzystaniu innych regulacji zawartych w KSH w drodze analogii bądź przy zastosowaniu wykładni rozszerzającej innych przepisów wewnątrzkodeksowych dających podstawę do wypełnienia luki, a więc poprzestając na autonomicznej wykładni przepisów KSH (szerzej *M. Pazdan*, Kodeks spółek handlowych, s. 33). Ze względu na istniejący system norm wyraźnie odsyłających do przepisów o innych spółkach osobowych – w przypadku osobowych spółek handlowych jej znaczenie pozostaje znikome. W przypadku zaś spółek kapitałowych przykładem może być stosowanie regulacji o skutku braku stosownej zgody (art. 17 § 3 KSH) do innych niż zarząd reprezentantów spółki (szerzej zob. *R. Pabis*, Skutki wadliwości czynności prawnych w świetle art. 17 § 1 i 2 KSH, PPH 2001, Nr 6, s. 20), bądź zastosowanie przepisu o powstrzymaniu się członka zarządu spółki akcyjnej od udziału w rozstrzyganiu spraw w razie sprzeczności interesów (art. 377 KSH) w stosunku do członka rady nadzorczej spółki akcyjnej, czy regulacji o tajnym głosowaniu na walnym zgromadzeniu (art. 420 § 2 KSH) w stosunku do uchwał zarządu lub rady nadzorczej spółki akcyjnej [szerzej zob. *S. Sołtysiński*, *P. Moskwa*, w: *S. Sołtysiński* (red.), System prawa prywatnego, Prawo spółek kapitałowych, t. 17B, Warszawa 2016, s. 631–632; *J. Szwaja*, *S. Stanisławska-Kloc*, Obowiązek wstrzymania się członka zarządu od rozstrzygania spraw (art. 202 i 373 kodeksu handlowego), Prawo Spółek 2000, Nr 3, s. 11].

Zgodnie z art. 2 KSH – w sprawach określonych w art. 1 § 1 KSH nieuregulowanych w tej ustawie stosuje się przepisy KC, przy czym jeśli wymaga tego właściwość (natura) stosunku prawnego spółki handlowej – przepisy KC stosuje się odpowiednio. Przed omówieniem zagadnienia „właściwości (natury) stosunku prawnego spółki handlowej”, wyjaśnić należy, iż odpowiednie stosowanie oznacza: możliwość zastosowania regulacji, do których odesłano, wprost – bez żadnych modyfikacji; z odpowiednimi modyfikacjami bądź całkowity brak jej zastosowania. Wybór jednej z tych trzech opcji w procesie interpretacyjnym uzależniony jest od stwierdzenia zgodności regulacji, której możliwość zastosowania podlega w danym przypadku badaniu, z naturą stosunku prawnego spółki handlowej, w której ma dojść do zastosowania.

Zagadnienie natury (właściwości) stosunku prawnego spółki handlowej jest niezwykle istotne w praktyce, gdyż w danym przypadku ważyć będzie na dopuszczalności odpowiedniego zastosowania przepisów KC w sprawach: tworzenia, organizacji, funkcjonowania i rozwiązywania, łączenia podziału i przekształcania spółek handlowych, a nieuregulowanych w KSH (art. 2 KSH). Właściwość tego stosunku prawnego może być analizowana w różnych aspektach.

Określenie „**właściwość (natura) stosunku prawnego**” oznacza pewien zespół podstawowych, konstytutywnych cech stosunku prawnego, które tworzą istotę tej więzi prawnej spółki handlowej. W szerszym znaczeniu pojęcie to oznaczać będzie zespół cech charakteryzujących każdą spółkę handlową (tj. spółkę jawną, spółkę partnerską, spółkę komandytową, spółkę komandytowo-akcyjną, spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością, prostą spółkę akcyjną czy spółkę akcyjną – art. 1 § 2 KSH). Dwa konstytutywne elementy stosunku prawnego każdej spółki handlowej ustawodawca wskazał w art. 3 KSH. Są to zobowiązanie stron umowy (tj. wspólników albo akcjonariuszy) do dążenia do osiągnięcia wspólnego celu poprzez wniesienie wkładów oraz ich współdziałanie w inny określony sposób – jeżeli umowa bądź statut spółki tak stanowią.

W doktrynie wyróżniono naturę spółki osobowej oraz spółki kapitałowej [szerzej zob. np. A. Szumański, Zakres dopuszczalnej analogii przepisów Kodeksu spółek handlowych stosowanych do innego

typu spółki handlowej, w: A. Całus (red.), *Studia z prawa prywatnego gospodarczego. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Ireneusza Weissa*, Kraków 2003, s. 365]. **Spółki osobowe wykazują następujące, zasadnicze cechy**, które charakteryzują ich naturę: posiadanie zdolności prawnej i procesowej przy jednoczesnym braku osobowości prawnej; posiadanie struktury organizacyjnej; prowadzenie przedsiębiorstwa pod własną firmą; reprezentacja spółki przez wspólników; posiadanie własnego majątku; zmiana umowy spółki za zgodą wszystkich wspólników; obligatoryjny wpis do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego o charakterze konstytutywnym oraz subsydiarna odpowiedzialność wspólników za zobowiązania. Natomiast główne **cechy wyróżniające spółki kapitałowe** to przede wszystkim: posiadanie osobowości prawnej nabywanej z chwilą wpisu do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego; emisja akcji bądź udziałów oraz możliwość swobodnego ich zbywania; zasada rządów większości wspólników (akcjonariuszy); posiadanie organów w ramach struktury organizacyjnej (organ zarządczy, nadzorczy oraz właścicielski); reprezentacja spółki przez organ zarządczy oraz brak odpowiedzialności wspólników (akcjonariuszy) za zobowiązania spółki.

Wyróżnić można także właściwość (naturę) spółki handlowej **sensu largo** oraz **sensu stricto**. Natura stosunku prawnego spółki **sensu largo** określana jest poprzez katalog cech charakterystycznych dla każdej spółki handlowej, bez względu na typ. Konstytutywne elementy tego rodzaju stosunku prawnego spółki handlowej wynikają z regulacji zawartej w art. 3 KSH i są to przede wszystkim zobowiązanie stron (wspólników) do osiągnięcia wspólnego celu oraz ich zobowiązanie do wniesienia wkładów (np. dopuszczalne jest odpowiednie stosowanie przepisów o umowach wzajemnych – art. 491, 488 § 1 KC) [szerzej T. Sójka, *Umowa objęcia akcji*, Warszawa 2012, s. 126–130; S. Sołtyński, *Przepisy ogólne kodeksu spółek handlowych (wybrane zagadnienia)*, PiP 2001, Nr 7, s. 7].

Natomiast natura stosunku prawnego spółki **w znaczeniu węższym (sensu stricto)** ma w praktyce większe znaczenie, gdyż określana jest poprzez katalog podstawowych cech charakterystycznych dla danego typu spółki handlowej.

Umowa spółki handlowej ma znaczenie **ustrojowe**, gdyż określa prawa i obowiązki współników danej spółki i zasady działania tego podmiotu. Umowa spółki handlowej ma również znaczenie **założycielskie**, ponieważ jest podstawą utworzenia odrębnego od jej współników podmiotu prawa (spółki handlowej) o regułach działania w niej zawartych.

Według A. Szajkowskiego (*A. Szajkowski, Prawo spółek handlowych*, s. 87), celem umowy spółki jest wspólny cel współników, zawarty w konkretnej umowie spółki określonego typu. Cel umowy postrzegany jest niekiedy jako typowe następstwa ekonomiczne, społeczne czy gospodarcze czynności prawnej, jakich należy oczekiwać po zawarciu umowy – tu umowy lub statutu określonej treści [tak np. A. Szajkowski, M. Tarska, w: S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, A. Herbet, R. Gawalkiewicz, I.B. Mika, M. Tarska (red.), *Kodeks spółek handlowych, kom. do art. 3, Nb 27*].

Umowa spółki jest umową **założycielską** (kreatywną, organizacyjną, podmiototwórczą). Tworzy bowiem strukturę organizacyjną (w przypadku spółek osobowych) oraz podmiot prawa – spółkę w organizacji (w przypadku spółek kapitałowych), zaś po wpisie do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, zawarcie umowy spółki skutkuje powstaniem spółki handlowej w postaci jednostki organizacyjnej mającej zdolność prawną (w przypadku spółki osobowej) bądź osobowość prawną (w przypadku spółki kapitałowej) (tak np. K. Bilewska, A. Chłopecki, *Prawo handlowe*, Warszawa 2015, s. 9). Umowa spółki jest umową **zobowiązującą**, gdyż zgodnie z art. 3 KSH, polega na zobowiązaniu współników tworzonej spółki do wniesienia wkładów i współdziałania oraz ewentualnie do podejmowania innych działań (świadczeń) określonych w zawieranej umowie. Jest także umową **konsensualną** (powstającą na skutek złożenia zgodnych oświadczeń woli osób ją zawierających), **odpłatną i przysparzającą** (zakłada nie tylko osiągnięcie przez współników korzyści, lecz także powstanie po stronie współników i spółki określonych praw podmiotowych związanych z uczestnictwem w spółce). Nie wydaje się jednak przesądzone, czy umowa spółki jest umową **losową**. Z jednej strony wskazuje się, że konsekwencje jej zawarcia nie dają się z góry przewidzieć, co przesądza o jej losowym charakterze [tak np. A. Szajkowski, M. Tarska, w: S. Sołtysiński, A. Szajkowski,

A. Szumański, J. Szwaja, A. Herbet, R. Gawalkiewicz, I.B. Mika, M. Tarska (red.), Kodeks spółek handlowych, kom. do art. 3, Nb 5; K. Biłewska, A. Chłopecki, Prawo handlowe, s. 9], z drugiej strony jednak słusznie podnosi się, że skoro jej skutki nie zależą od zdarzenia przyszłego i niepewnego (a niepewność wyników działalności spółki nie stanowi takiego czynnika, który uzależniałby skutki prawne od wystąpienia zakładanych przez współników pozytywnych efektów), to umowa spółki nie ma charakteru losowego (tak np. T. Siemiątkowski, R. Potrzeszcz, Kodeks spółek handlowych. Komentarz, t. 1, Warszawa 2010, s. 47–48).

Brak w KSH normy odnoszącej się do granic swobody umowy spółki handlowej skutkuje możliwością kwalifikacji tej sytuacji, jako kwestia nieuregulowana w przepisach tej ustawy, o której mowa w art. 2 KSH.

Wyjątkiem są tu przepisy art. 304 § 3–4 KSH zawierające regulacje o spółce akcyjnej, z których wynika, że jej statut może zawierać postanowienia odmienne, niż przewiduje KSH – jeśli KSH na to zezwala, przy czym statut może zawierać dodatkowe postanowienia, chyba że z KSH wynika, że przewidziano wyczerpujące uregulowanie albo dodatkowe postanowienie statutu jest sprzeczne z naturą spółki akcyjnej lub dobrymi obyczajami.

Natomiast w odniesieniu do prostej spółki akcyjnej – słusznie zauważono w doktrynie [zob. np. L. Modzelewska, K. Reszczyk-Król, w: Z. Jara (red.), Kodeks spółek handlowych. Komentarz, Warszawa 2022, kom. do art. 301⁵, Nb 19], że swoboda w kształtowaniu treści jej umowy spółki co do jej struktury majątkowej, organizacyjnej czy relacji z akcjonariuszami oraz między nimi i spółką jest fundamentem tej konstrukcji prawnej (prostej spółki akcyjnej). Umowa tej spółki może więc zawierać odmienne postanowienia od regulacji ustawowej bądź też dodatkowe – jeśli ich treść lub cel nie byłoby sprzeczne z ustawą (tj. normami bezwzględnie wiążącymi), zasadami współżycia społecznego albo z właściwością (naturą) stosunku prawnego prostej spółki akcyjnej (art. 353¹ KC w zw. z art. 2 KSH).

Obecny stan prawny pozwala wypełnić lukę poprzez odesłanie do art. 353¹ KC. Strony zawierające umowę spółki (wspólnicy spółki z ograniczoną odpowiedzialnością czy założyciele prostej spółki akcyjnej) mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby

[Przejdź do księgarni →](#)

ksiegarnia.beck.pl